Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 825 ՇԱԲԱԹ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1886 (Ն. Տ.) 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1886 17 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1304

40 ՓԱՐԱ.

ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան ... 200
» » վեցամսեայ ... 100
» » եռամսեայ ... 50
Գաւառաց ... տարեկան ... 240
Գաւառաց համար ... վեցամսեայ ... 120
Օտար երկիրներ, տարեկան ֆրանք ... 56
» » վեցամսեայ ... 28

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople.

Կ. ՊՈԼԻՍ, 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, 1886

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Միքայէլ էֆ. Աճեմեան, թարգման և գրագննիչ Մէարիֆի, շաբթուս մէջ հրատարակեց «Օսմանեան Պատմութեան» գրքոյկ մը, «ի պէտս ազգային վարժարանաց»։ Օսմ. Տէրութեան սկզբնաւորութենէն մինչեւ Սուլթան Ապտ-իւլ-Մէճիտի մահը, Թուրքիոյ պատմութեան խնամեալ համառօտութիւն մ'է այս, գրուած մաքուր աշխարհաբարով, և վաւերացուած Ուսում. Խորհուրդէն։ Հայ մանկտին, հայ ազգին պատմութեան կոկիկ դասագրքի մը հետ, զոր կը պարտի Գարագաշեան էֆէնտիի, նաև կ'ունենայ Օսմ. ազգին պատմութեան կոկիկ դասագիրք մը, աշխատասիրութեամբ Միքայէլ էֆէնտիի, որ պաշտօնական բազմազբաղ վիճակին մէջ, ժամանակ կը գտնէ օգտակար հեղինակութեամբք զբաղելու, ինչպէս է ֆրանքօ-թուրք երկհատոր Բառարանն, «Ղունեէթ-իւլ-Լուղաթ» անուամբ ծանօթ։

Մեր համոզումն է թէ, ժամանակիս կրթական ու նիւթական պահանջներուն միտ դնելով, մեր վարժարանաց մէջ տղայքը շատ ժամավաճառ ընելու չենք պատմութեան ու գրականութեան ուսումներով։ Ասոնք արդարև հմտութեան կարևոր ճիւղեր են, բայց այնպիսի ճիւղեր, զորս պէտք կամ կոչում ունեցողը կրնայ և պարտի առանձինն ուսանիլ դպրոցի նախնական ընթացքներէն ետք։ Մաթեմադիքական և բնական գիտութեանց, եւրոպական լեզուի մը և երկրին ...

[illegible]

... մութեան և աշխարհագրութեան ամենէն աւելի Ֆրանսայի պատմութիւնը, Ֆրանսայի աշխարհագրութիւնն, համդերձ մանրամասն ծանօթութեամբք հայրենի երկրին բնրոց և արհեստական ...

[illegible]

... տպագրութեանց արժանանալու, տարակոյս չունինք թէ նոր տպագրութիւնք քիչ մը աւելի ճոխ պիտի լինին, աւելի համաձայն լինելու համար վերև պարզուած նկատողութեանց, որոց հիմնաւորութիւնը շատ դիւրաւ կրնայ գնահատել Միքայէլ էֆէնտիի պէս ուշիմ պաշտօնէի մը մշակեալ իմացականութիւնը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Աւասիկ, ըստ մասնաւոր տեղեկութեանց, անուանք մի քանի ընտրեալ անդամոց Մեծ Սոպրանիէին ի Սոֆիա, 1,800 քուէներէն 1,700 առայած են Պ. Ստամպուլոֆ, Խնամակալ, նախարարք Պ. Ռատոսլաւոֆ և Իվանչոֆ, և չորս պուլկար քաղաքացիք։ Պ. Քարավէլոֆ, որոյ դէմ կատակ կա, թէ Ռուսիոյ յարեալ է, 17 քուէէ աւելի չէ կրցած առնալ։ Պ. Ստամպուլոֆ ընտրուած է նաև ի Փիլիպէ։ Ի Ռուսճուգ, 20ի դէմ ...

[illegible]

—)(58)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺՈՒԼ ՎԵՐՆ

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՓԱՐՍԱԽ ԾՈՎԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ Ի ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԷՆ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՀՆԴԻԿ ՈՎԿԷԱՆ

Ասկէ զատ, օդին անխախտ բարեխառնութեան մէջ հարբուխէ իսկ երկիւղ չկար, թէ եւ Տէնդըրֆիլէ կոչուած քարամայրային բոյսն, որ Բրովանսի մէջ «ծովու սամիթ» անուամբ ծանօթ է, եւ յորմէ բաւական մթերք մը կար նաւուն մէջ, Պոլիպոդաց դիւրահալ միսին հետ խառնուելով դեղագոյն դեղ մը կ'ընծայէր հազի դէմ։

Քանի մ'օր շարունակ բազմաթիւ ջրային թռչուններ տեսանք, թաղանթոտներ, ...

[illegible]

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգ. Վարչութիւնն, ըստ յայտարարութեան Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութեան, թէ պատսպարելոց թիւն եօթն հարիւրի բարձրացած լինելով շէնքին մէջ այլ եւս տեղ չէ մնացած, ընդհանուր շրջաբերական մ'ուղղեց մայրաքաղաքիս բոլոր Թաղ. Խորհրդոց հաղորդելով Հոգաբարձութեան այս յայտարարութիւնն եւ միանգամայն հրաւիրելով զնոսա որ այլ եւս տղայ չղրկեն յԱզգ. Հիւանդանոց պատսպարուելու համար։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն այսօր Խասգիւղ երթալով պիտի նախագահէ հանգուցեալ Տ. Գրիգորիս եպիսկոպոսի օծման եւ յուղարկաւորութեան հանդէսին։

Մեր այս աւուր թուով կը հրատարակենք Պ. Ս. Գուլամիրեանցի մէկ յօդուածն. մեր երկուշաբթի աւուր եւ յաջորդ թիւերով եւս պիտի հրատարակենք յարգելի Պարոնի մի շարք հետաքրքրական կենսագրութիւնները Բեդրըսպուրկի ականաւոր Հայոց մասին։

ՍԵԼԱՄԻՑԷԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Իւսկիւտարէն Թաղէցի մը, աստորագրութեամբ Խմբագրութեանս ուղղեալ նամակ մը կը գանգատի Սելամիցէի ազգ. երկսեռ վարժարանի անկերպարան վիճակէն զոր կը վերագրէ Թաղական Խորհրդոյ անփութութեան։ Հոգաբարձութիւնն որ անուամբ երկու՝ այլ խօսք «միայն մէկ հոգի»է կը բողոքանայ, ամսական 4,000 դրշ.ի մօտ ծախքով երեք տարիէ ի վեր կը գործադրէ ուսմանց մի ծրագիր, որոյ թերութեանց վրայ գաղափար մը տալու համար, կ'ըսէ, բաւական է յայտնել թէ վարժարանէն յաջորդաբար իբր շրջանաւարտ ելնող աշակերտաց եւ ո՛չ մին կարող է երկու տող գրել ուղիղ կամ պարզ հատուած մը թարգմանել անսխալ։

Վարժարանին սոյն վիճակին պատճառաւ տրտունջք հետզհետէ բազմացած լինելով, մանաւանդ վերջին 7—8 ամսոց մէջ, Հոգաբարձութիւնն հարկադրուեր էր հրաժարիլ։

Նամակագիրը կը յարէ թէ Թաղական Խորհուրդն եւ արժան եղած հոգածութիւնը ցոյց չտուաւ վարժարանին վրայ եւ արդի կացութեան մէջ, փոխանակ ի գործ դնելու զոր ինչ հարկ է, վարժարանին բարեկարգութեան համար, թաղեցւոց մէջ կը կը ցրուէ մի տպագիր Ցուցարարութիւն որով կը ջանայ համոզել զթաղեցիս թէ երկսեռ վարժարանին նկատմամբ տարածայնութիւնք եւ թէ Հոգաբարձութիւնը (միայն մէկ անձ, որ ազգական է ըսեր Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէ միոյն) արդիւնաւորապէս վարած է զիւր պաշտօն։

Վերոյիշեալ տրտունջներն, ըստ մեր նամակագրին, արդէն ամիսներ առաջ եւս յայտնուած են հրապարակաւ, ի ներկայութեան նոյն իսկ Թաղ. Խորհրդոյ անդամոց ոմանց, վարժարանին աղքատ ուսանողաց օգնելու նպատակաւ կազմեալ Բարեսիրական Ընկերութեան ընդհ. ժողովոյն մէջ։ Այս Ընկերութիւն թէպէտ նպատակներ չտածեր բնաւ, որպէս կը վերագրուին իրեն, այլ ունի աւելի քան 100 ոսկւոյ գումար մը զոր պատրաստ էր գործածել յօգուտ վարժարանին, եթէ Թաղ. Խորհուրդն ուզեր համերաշխ գործել իրեն հետ։

Ի վերջոյ, Սելամիցէի Թաղային վարժարանին անբարեկարգութեան իբր ապացոյց յառաջ կը բերէ թէ, բազում բարեկեցիկ ծնողք եւ նոյն իսկ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն ոմանք իրենց զաւակները Թաղին վարժարանէն հանելով մասնաւոր վարժարաններ կը ղրկեն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒ ԾԱՐԵՒ. ՌՈՒՄԵԼԻ

Ցէյթունկ․․․ լրագիրն իւր երկուշաբթի (29 սեպտեմբ) աւուր թուով հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մեծ Սօպրանիէին համար կատարուած ընտրութեանց վրայ։

«Ընտրութիւնք սկսան ի Փիլիպէ առաւօտեան ժամ 8 ին (Ը. Ե.) եւ աւարտեցան երեկոյեան ժամ 5 ին։ Ընտրողական դիւանի կազմութեան պահուն, կռիւ մը ծագեցաւ զոր կասեցուց ոստիկանութիւնը։ Քուէից մեծամասնութեամբ երեսփոխան ընտրուեցան՝ Պ. Պ. Սդամպուլոֆ, խնամակալ, Ռատոսլաւոֆ, Նախարարապետ, Զախարի Սդոյանոֆ, հրապարակագիր, Անտոնոֆ, փաստաբան, Բանկել Թանէֆ, գիւղապետ, Սթէֆ. Սդրանսքի, վաճառական, Իվան Արապաճիեւթա, սայլորդ, Կէթէֆ, Քօնսթանթինոֆ եւ Թէրձիէֆ։ Հարիւրի չափ անձինք ցոյց մ'ըրին «կեցցէ Պուլկարիա, կեցցէ Աղեքսանդր իշխան» գոչելով։

«8000 ընտրողներէն, 3200 հոգի միայն մասնակցեցան քուէարկութեան։»

Օսմ. կայս. կառավարութիւնը ծանուցագիր մը կը պատրաստէ զոր Պերլինի Դաշնագրին ստորագրող Տէրութեանց պիտի ուղղէ ի մասին այն կացութեան յոր մատնուած է այժմ Պուլկարիա, կիրակի օրը կատարուած երեսփոխանական ընտրութեանց վրայ։

Փիլիպէէն սեպտ. 29 թուով Մօնիթ. Օթթօմանի ուղղեալ նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ կարեւոր տեղեկութիւնները.

Մինչեւ ցայսօր ի Փիլիպէ չստեղեկացանք Արեւ. Ռումէլիի զանազան կողմերը կատարուած ընտրութեանց արդիւնքն, ներեւի թէ գաւառաց ընտրողական դիւանք իրենց տեղեկագրերն ուղղակի Սօֆիա ղրկած են։

Արեւ. Ռումէլիի Իսլամք հարկադրեցան զաղթելէ հրաժարիլ, վասն զի չեն կրնար վաճառել իրենց կալուածներն ու գոյքը։ Դրամի նուազութիւն կայ երկրին մէջ։

Ուսթիննայի մէջ եւ Հասգէօյի մօտակայ ուրիշ վայրերու մէջ քանի մը Իսլամք սպաննուեցան։ Այս ոճրագործութիւնք «ռէս»ներուն (այն է խնամակալութեան վարձեալ արբանեակներուն) կը վերագրուին։

Վերապահութեամբ կը հաղորդեմ ձեզ թէ գաւառիս իսլամ ժողովուրդն օտար հիւպատոսաց դիմեց, խնդրելով որ իրենց պաշտպանութեան ներքեւ առնու զինքը։ Ամբողջ երկիրը, ծայրէ ի ծայր, չարագուշակ մտահոգութեան մը մէջ է։

Այս առթիւ Բէյթերպուրկսքի Վէտոմօսթի լրագիրն հետեւեալը կը գրէ.

«Քանի մ'օրէ հետէ ընդհանուր ուշադրութեան առարկայ են տագնապեցուցիչ զրոյցներն որք կը շրջին ի մասին երկրին կացութեան եւ գաւառաց ոմանց մէջ ժողովրդեան մտային տրամադրութեան։ Սակայն ոչինչ յայտնի է տակաւին»։

Իմ կարծեօք, ամեն նշաններէ կը բեւի թէ ծանր անկարգութիւնք անխուսափելի են։ Խնամակալութիւնն այնքան չվայելեր ժողովրդականութիւն, որ անհնար է իրեն կառավարել առանց պաշարման վիճակի։

Ի Սօֆիա, Պ. Պ. Քարավէլոֆ եւ Ռատոսլաւոֆ վերսկսան կռուիլ. Խնամակալը կ'ամբաստանէ զնախարարապետն թէ երկիրը կը կառավարէ մի միայն ծայրայեղ արմատականաց շահուն համար եւ թէ «ռէս»ներն են իւր միակ նեցուկները։ Պ. Ռատոսլավով կ'ամբաստանէ զՊ. Քարավէլոֆ թէ Ռուսիոյ ծախուած է, Ի՛նչպէս պիտի վերջանայ այս ամենը։

Եթէ Պուլկարիոյ արդի տագնապը շարունակէ, կը կարծուի թէ Պուլկարաց մէկ մասն, Իսլամաց օրինակին հետեւելով, պիտի սկսին գաղթել խմբովին, խոյս տալու համար կառավարութեան բռնաբարութիւններէն եւ պիտի գան հանգիստ որոնել Թուրքիոյ ազատ հողին վրայ։

Վերջին օրերս կ. Պոլիս ապաստանող Պուլկարաց մէջ, յիշատակութեան արժանի է ազգային բանաստեղծ Վազօֆ որ կ'երպ կ'երպ հալածանաց մատնուած էր ի Փիլիպէ։

Ուրիշ փախստական մ'ալ, Պ. Պօպչէֆ, երբեմն դատական տնօրէն յԱրեւ. Ռումէլի, Կավրիէլ փաշայի կուսակալութեան օրով, Ելէնայի գաւառակին կողմէ երեսփոխան ընտրուած է մեծ Սօպրանիէին համար։ Պ. Պօպչէֆ տակաւին մայրաքաղաքս կը գտնուի։

Զանքօֆեան կուսակցութիւնն օգուտ քաղելով Պուլկարիոյ մէջ պաշարման վիճակի բարձումէն, վերստին հրատարակել սկսած է իւր բերան եղող Սվէթլինա լրագիրը։ Սվէթլինա հետեւեալ տողերը կը գրէ, որք կերպով մը կը պատկերացնեն յիշեալ կուսակցութեան հետեւելի ուղղութիւնը.

Գուցէ տակաւին մերձ կայ խոյս տալու ռուսական գրաւումէ։ Ցանուն դերադոյն շահուց հայրենեաց, կը խնդրենք կառավարութենէն թողուլ իւր գրգռիչ ընթացքն հանդէպ Ռուսիոյ, աղնուութեամբ բանակցիլ Զարի ներկայացուցչին հետ եւ հետեւիլ ուղիղ քաղաքականութեան մը որ չի նշանակեր հնազանդութիւն, մեր փափաքն է վերջապէս լինիլ ինչ որ չէինք կրնար երբեք դադրիլ լինելէ, այն է երախտապարտ եւ անձնուէր բարեկամք Ռուսիոյ, կարելի եղած սահմանին մէջ — սահման՝ ուստից նոյն ինքն Ռուսիա չպիտի փորձէ անցնիլ, եթէ անկեղծ լինինք նորա հետ։

Երլօղլի շրջակայքը գտնուած զինուորական հիւանդանոցներն, որք Հելլենական սահմանագլխոյն վրայ վիրաւորեալ օսմանեան զօրաց յատկացուած էին, այս անգամ վեհ. Սուլթանին հրամանաւ զինուորական վարչութեան թողուեցան։ Ն. Վեհափառութիւնն այս առթիւ յիշեալ հիւանդանոցաց բժիշկներու եւ վիրաբոյժներու ոմանց աստիճանը բարձրացուց եւ ոմանց ալ այլ եւ այլ կարգի պատուանշաններ շնորհեց։

Դատական Նախարարութեան պաշտօնէից ընտրութեան յանձնաժողովը նախընթաց օր ի նիստ գումարուելով երկարօրէն խորհրդակցեցաւ։

Վեհ. Սուլթանն անձնապահ զօրաց հինգերորդ գնդին բոլոր սպայից Իմթիազ պատուանշանի արծաթ չքանշաններ շնորհեց։

Տէքիրտաղի անգլիական ընդհ. հիւպատոս անուանեցաւ Պ. Հէնրի Հարլթէկլէմ եւ Բ. Դուռը վաւերացուց նորա պաշտօնը։

Այսօր, Մէսաժրրիի շոգենաւով մայրաքաղաքս կը հասնի Անգլիոյ արմատականաց պետ Պ. Չէմպըրլէյն, ընկերակցութեամբ իւր ընտանեաց մէկ մասին եւ Պ. Ժէս Քօլինկսի։

Երկաթուղեաց միացման գծերու շինութիւնը մինչեւ Վրանիա աւարտած լինելով, կայս. կառավարութիւնը, մինչեւ այդ վայրն հաստատելի կայարանաց տեղերն եւ այլ գիծքեր որոշելու պաշտօնով իւր կողմէ պատուիրակ կարգած է Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան խորհրդական Սիպալդ էֆէնտին, Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդականներէն Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆէնտին եւ Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան ճարտարապետներէն մին։ Բ. Դուռը մի եւ նոյն ժամանակ հրաւիրած է սերպիական կառավարութիւն իւր կողմէ եւս պատուիրակներ կարգել օսմանեան պաշտօնէից հետ աշխատակցելու համար։

Պէյկրատի Դաշլիճեն արդէն ձեռնարկած է ընտրութեան իւր պատուիրակաց որոց մէջ է նաեւ Պ. Բիլոեր որ մայրաքաղաքս կը գտնուի իբր հիւր։

Պետական Խորհուրդը քննելով Պ. Պռօտինիի Պոլսոյ կաղարանի շահագործման մենաշնորհն ստանալու համար ներկայած ծրագիրն, համոզում գոյացուցեր է թէ այդ ծրագիր գործադրութեան դրուելով մեծ օգուտներ պիտի ունենայ եւ որոշեր է ի մօտոյ իւր տեղեկագիրը պատրաստելով մատուցանել Նախարարաց Խորհրդոյն։

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ Իսքէչէի շրջակայ Դարա Սու գետին վրայ գտնուած կամուրջն, որ ջուրց յորդելուն պատճառաւ քանդուած էր, ի նորոյ պիտի կառուցուի եւ ծախքը պիտի վճարուի կայս. անձնական Գանձուն Նախարարութեան կողմէ։

Առեւտրական նախարար Հագգը փաշայի տնօրինութեամբ նոյն նախարարութեան բարձրագոյն պաշտօնեաներէն յանձնաժողով մը կազմուած է որ Արհեստական Սենեկի մը հաստատութեան վրայ պիտի խորհրդակցի եւ պէտք եղած բարենորոգումները պիտի ընէ արհեստական երկսեռ վարժարանաց վիճակին նկատմամբ։ Յանձնաժողովը միանգամայն կանոնագիր մը պիտի խմբագրէ վերոյգրեալ երկու խնդրոց համար։

Քանի մը հանքային երկրաչափք, անգլիական կարեւոր վաճառատան մը ներկայացուցչին ընկերակցութեամբ Եղէյլի պիտի երթան այս օրերս, տեղւոյն հանքածխոյն աքէ անցունելու եւ անոնց քանակութեան, տեսակին ու արժէքին վրայ տեղեկագիր մը ներկայացնելու համար։

Սուաքիմէն կը հեռագրեն թէ հոկտ. 8 ին, առաւօտեան դէմ, կատաղի կռուէ մը յետոյ, յորում Սուտանցիք 200 հոգի կորուսեր են, Արաբք գրաւեր են զԹամայի, Օսման-Տիկմայի նախկին ամրոցը։ Բազում անձինք վիրաւորուեր եւ գերի բռնուեր են։ Օսման-Տիկմայի եղբօրորդին սպանելոց մէջ կը գտնուի։ Արաբք 20 հոգի կորուսեր են եւ 20 հոգի վիրաւորուեր են անոնցմէ։

Սուաքիմի մէջ Թնդանօթի 21 հարուածներու արձակմամբ ողջունուեր է այս յաղթանակ։

Տօպրուճայէն քսան կառքի չափ իսլամ գաղթական ընտանիքներ երեկ մայրաքաղաքս հասան եւ Սիրքէճիէն ուղղակի Իւսկիւտար փոխադրուեցան Պրուսայի նահանգին մէջ հաստատուելու համար։

Անցեալ շաբթու Ղալաթիոյ Տէկիրմէն խանի մէջ Աւստրիացի Պ. Միքայլի սենեակէն գողցուած արժեթղթերէն 50 հատ երկաթուղւոյ արժեթուղթ Պրուսայի մէջ ծախուած միջոցին բռնուեցան եւ վաճառողն անմիջապէս ձերբակալուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։

Ռուսական դեսպանն, ինչպէս նաեւ Ցանիական եւ Պէլճիական դեսպանք յառաջիկայ շաբթու թողլով իրենց ամառանոցները, Բերա կը փոխադրուին։

Պերլինի Թանգարանին եւ օսմ. կայս. կառավարութեան միջեւ կնքեալ պայմանագրոյն (ի մասին Պերգամայի մէջ կատարելի գիտնական խուզարկութեանց) պայմանաժամը լրացած լինելով, եւ Պերլինի Թանգարանի տնօրէնութիւնը տեսնելով որ իւր ձեռք գտնուած հնութեանց մասն արժէք մը չունի, ձեռնարկներ կ'ընէ կրթական նախարարութեան մօտ, յիշեալ պայմանագիրը վերանորոգելու համար, որպէս զի գերմանացի գիտնականք կարենան շարունակել իրենց խուզարկութիւններն եւ սպէսով ամբողջացունել արդէն երեւան հանուած հնութիւններն։

Ոստիկանութիւնն հետամուտ է գտնել Բերա, Տէվրիշ փողոցը տան մը մէջ ծառայող հայ սպասաւոր մը որ ամբաստանուած է թէ մի եւ նոյն տան մէջ գտնուող յոյն աղախին մը թունաւորած է։ Աղախինն յանկարծ հիւանդացած լինելով, հիւանդանոց ղրկուած եւ քանի մ'օր յետոյ մեռած էր ոստալի տանջանաց մէջ։ Բժշկաց ձեռամբ կատարուած դիազննութենէն յայտնուած է թէ աղջիկը թունաւորման զոհ գնացած էր։ Տնեցիք հարցաքննուելով, կասկած կը յարուցանեն երիտասարդ սպասաւորին վրայ վասն զի վերջին ժամանակներս ամուսնութիւն առաջարկած էր յոյն աղախնոյն որ մերժողական պատասխան տուած էր։ Սպասաւորին յանցաւորութեան մէկ ապացոյցը սա կը համարուի թէ աղախնոյն մեռած օրէն ի վեր անյայտ եղած է։

Կը յիշեցնենք մեր ընթերցողաց թէ վաղ գիշեր է որ տեղի պիտի ունենայ ԼԷՊԼԷՊԻՃԻ ՀՕՐՀՕՐ ԱՂԱՅԻ երկրորդ ներկայացումն, Թէփէ-Պաշիի Թաղապետական Թատրոնին մէջ, ի Բերա։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ
Ի ՊԷՏՍ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

Հանրային Կրթական նախարարութեան պաշտօնատան թարգման Միքայէլ էֆէնտի Աճէեան պատրաստած է սոյն դասագիրքն, որոյ պէտքն ի վաղուց հետէ յոյժ զգալի եղած էր եւ որ յանձնարարեալ է Ազգային Կեդր. Վարչութեան Ուսումն. Խորհրդէն։

Սոյն դասագիրքն՝ իւր համառօտութեան հակառակ՝ կը պարունակէ Օսմանեան Պատմութեան ամենէ կարեւոր դէպքերն, եւ ազգային վարժարանաց մէջ գործածուելու յարմար մէկ հատիկ Դասագիրք մ'է։

Կեդրոնատեղին է Զարդարեան Գրատունն եւ կը վաճառուի նաեւ ամեն Հայ գրավաճառաց քով ի գին 4 ղրուշի։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ
ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ՌՈՒՍԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Բեդրսպուրկ, 15 հոկտ.

Ռուս կառավարութիւնն իւր դեսպանաց ուղղեց շրջաբերական մը որով կը յայտարարէ թէ չի ճանչեր պուլկարական ընտրութեանց օրինաւորութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄ

Բարիզ, 14 հոկտ.

Խորհրդարանն այսօր վերսկսաւ իւր աշխատութիւնները։

Ծովային նախարար Օպ ծովակալն Երեսփոխանաց ժողովոյն ներկայեց նաւատորմին վերակազմութեան վերաբերեալ ծրագիր մը, որուն ծախքը կը հաշուուի 140 միլիոն ֆրանք։

ՔԱՒԼՊԱՐՍ ԱՆՑԱՋՈՂ

Սօֆիա, 15 հոկտ.

Քաւլպարս զօրավարն արտօնութիւն ըստացաւ շարունակելու իւր ուղեւորութիւն ․․․ մը օր պիտի անցունէ ի Ռուսճուգ, ուստի յետոյ Սօֆիա պիտի վերադառնայ։

ՍԵՂԱՆԱԿԻ
ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 4 Հոկտ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

Լոնտոնի վրայ (կանխիկ)		110
» »	(վճարելի)	109 5/8
» Բարիզի	(կանխիկ)	22 95
» »	(վճարելի)	3 02 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ
Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Գանձերն
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Դ.Ս.)	Գ. կ.	14 36
Պօրսայի գոցուելէն վերջը	»	14 36
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտեան բացուելուն	»	14 35
Կարճագոյն գին		14 35
Նուազագոյն »		14 35
Կէս օրին		14 35

ՊԵՏԻԳԻՐՈԱՉԸ ՏԱԽԻԼԻ

Երէկ երեկոյ			31 6
Այս առաւօտ			31
Կէս օր			30 20
Շարունակութիւն 1858) 1862)	A. Սէրի		22
» 1860) 1863) 1872)	B.		14 05
» 1865) 1869) 1873)	C.		14 35

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երէկ երեկոյեան գոցուելուն	83
Այս առաւօտ բացուելուն Գ. կ.	82 20
Կէս օրին	82 20

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍ

Օսմանեան Պանքայի ․․․ Գ. կ.		3 9
Երկաթուղեաց բաժնետոմս Գ. կ. Օսմ.		5 20
Պանք ․․․ Գօնէ	» »	4 35
Օսմ. Շամեց ․․․	» »	3 15
Թումպաքի	»	281
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	33 25
Օզմանեան ․․․ Երկոփոթէ	»	—
Ծխախոտի Լաւրիոնի	»	73

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	դրշ.	100
20 ֆրանքնոց	»	87 34
Անգլիական ոսկի	»	110 12
Ռուս իմպերիալ	»	90 20
Քիւմից	»	51 15
Հունգարական թղթադրամ	»	9 45
» արծաթ	»	88 20
Մէճիտիէ	»	8 32
Մէճ. արծ. (տալը.)	»	108 2
Վեշլեց	»	102 30
Ժին գօց	»	102 20
Մէթ վեք	»	97 30
Թաս ․․․	»	15 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 15 Հոկտեմբեր, ժամ 5 վայրկ. 15 երեկոյ

Անգլ. ․․․		100 5/8
Օսմ. »	Սէրի Գ. բացուելուն	13 5/8
» »	» գոցուելուն	13 5/8
» »	» B.	22 1/4
» »	» Բ.	14 1/8
» »	» Գ.	13 5/8
Օթոման 1871		71 1/4
Փոխառութիւն 1877		83 3/4
Տէյն ․․․		9 3/4
Բուլղարական փոխառ. 1873		97
Եգիպտական Միացեալ (իւնիֆիէ)		75 1/8
» առանձն. (բրիվիլէճիէ)		94
Տայրա Սանիէ		74 1/4
Դոմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)		94 1/2
Հնդկաստանեան զարգացումն 4%		— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ		25 50

Վիէննա, 15 Հոկտեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 65
Օսմանեան երկաթուղի	16 20

Բարիզ, 14 Հոկտեմբեր, ժամ 3 վայրկ. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %		109 10
» » 3 %		82 87 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուելուն		13 77 1/2
» » » գոցուելուն		13 72 1/2
» » Սէրի B.		14
» » » Գ.		13 70
Օսմանեան երկաթուղի		33 50
» ․․․		— —
Օսմանեան Պանք		496 25
Երկաթ ․․․		563 75
» Ջուեզի		1400
Կառավարական Լիոնի		1262 50
Սուէզի ջրանցք		2052 50
Իտալական 5% 1877ի		100 3/4
Իտալական Ռանթ		100 70
Եգիպտական Միացեալ		381 25
Եգիպտական (արտօնեալ)		62 7/8
Երկրորդ ․․․		341 25
4% Հունգարական		293
Չէց ․․․		25 32

ԱԶԴՔ

ՄԱՍԻՍԻ այս աւուր թիւը կը պարունակէ.—Աշխարհագրական. Պոմպէյ քաղաքին ժողովուրդը (Հ. Յ. Վ. ․․․).—Բացմավէպ.—Կրթական. Վարժարանաց առողջապահութիւնը (Ե․․․).—Զանազանք. Արձագանք Ամերիկայէն (Հ. ․․․).—Բանաստեղծական. «Առանձնութիւն» (Վ. Սը․․․).—Հայ գաղթականները Սեւ ծովի ափին (Անդրկովկաս. «Արձագանք»).—Տեղագրական. Բաղեշէն ի Պոլիս (Յ Մ. Տ․․․).—Մասիսի խմբերը.—Շարաթական Սուրհանդակ (Տ. Ա.)։

Հրատարակեցաւ ՅԱՏԱԿ ՈՍԿԵՂԷՆ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ գրքոյս Հանգիտի հոկտեմբերի թիւն, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — Պատմութիւն հայ լեզուի (Ա. Մ. Գ.). — Հաւատալ Ենոանոյ. (Ա. Մ. Գ.). — Մաղթանք վասն կայսեր մերոյ (Յ. Գ.). — Հատուածներ ի նախնեաց (Կէտ. Եր․․․ եւ Բ․․․).—Համեմատանք (Ա. Մ. Գ.).—Բարեւ (Յ. Գ.).—Դորա (Ա. Մ. Գ.).—Առանձինն բանք հայերէն լեզուի (Յ. Գ.)։

ՈՃՔ, ՑԱՏԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, ԱՌԱԿՔ ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՏԵԼԻՔ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Աշխատասիրեաց՝ Յ. Թ. ՀԻՒՍԻԼԵԱՆ

Սոյն գործն, որ տետր առ տետր պիտի հրատարակուի, ճոխ հաւաքածոյ մ'է ֆրանսերէն ոճերու, յատկաբանութեանց, առակաց եւ գիտելեաց, եւ անհրաժեշտ ․․․ մը ֆրանսերէն լաւ հասկնալ, լաւ խօսիլ եւ լաւ գրել ուզողներու համար։ Ա. տետրն, որ կը պարունակէ 300 ի մօտ ոճեր եւայլն, մեծագոյն խնամով ընտրուած եւ բացատրուած, լոյս տեսած է արդէն եւ եւ կը վաճառի ի գին 3 ղրշ։

ՆԱՄԱԿ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ, 3 հոկտ.

Հոգաբարձութիւնս կը փութայ յանուն Թաղեցւոց իւր ջերմ շնորհակալութիւններն յայտնել գիտնոյս ճարտար բժիշկներէն Մեծ. Տօքթէօր Վահրամ էֆ. Թորգոմեանի որ անձնուիրաբար մի քանի ամիսներէ ի վեր շաբաթն մի անգամ ձրիաբար երկսեռ վարժարանս այցելելով կը հսկէ վարժարանիս առողջապահական վիճակին վրայ եւ երկսեռ աշակերտաց մէջ երբեմն գտնուած տկարները ալ կը փութայ խնամել։ Այսպիսի անձնուիրութիւն մը, ոչինչ առաւել գովելի է, որչափ ի նկատ առնուի թէ յիշեալ Մեծ. Տօքթէօրն, ինքնայօժար փութացած է սոյն մարդասիրական գործոյն ձեռնարկութեան, որնոր իւր ազնիւ եւ մարդասէր զգացմանց մի բացարձակ արտայայտութիւնն եւ պատիւն կը համարուի։ Հետեւապէս ամբողջ մեր թաղեցւոց ջերմ համակրանքն առ ինքն դրաւելով՝ նոյա շնորհակալեաց վրայ ալ մեծ խրախոյս ըստացած է։

Հոգաբարձութիւնս առաւել սրտի կ'ունենայ շնորհակալութիւններն յայտնել եւ Պէյլէրի օսմանեան դեսպանատան Խորհրդական Վահէ Օհան էֆէնտի Պաղտատլեանի, որ բարեհաճած է ուղարկել օրինակ Տարերք Մայրենի լեզուի դասագիրք նուիրել ձեմարան Երկսեռ Վարժարանիս, ձեռամբ իւր հեղինակին Բարսեղ էֆէնտի Էքսէրճեանի։

Ի դիմաց Ձեմարան Երկսեռ Վարժարանի Հոգաբարձութեան
ՅԱԿՈԲ Ց. ՀԱՃԵԱՆ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆ

Ռուսիայի այժմեան մայրաքաղաքում՝ Պետերբուրգում, յայտնի է, որ երկար ժամանակներէ ի վեր կայ մի հայ հասարակութիւն, որի անդամների թիւը այժմ յանգած է մօտ հինգ, վեց հարիւրի։ Սոքա մօտ եւ հեռու ժամանակների գաղթականներ են Ռուսիոյ եւ Կովկասու զանազան քաղաքներէն։ Նիւթական վիճակի կողմէն վեր առած, Պետերբուրգի հայ հասարակութիւնն ընդհանրապէս ապահով դրութիւն ունի, քանի որ ամենուրեք հայ հասարակութիւնների մէջ նկատուած խեղճ, թշուառ ընտանիքներ չկան եւ չեն էլ կարող լինել հեռու հայրենի հորիզոնէն հիւսիսի սառը կլիմային տակ։

Հասարակութեան մի ստուար մասը կազմում են վաճառականները իրենց ընտանիքներով, իսկ փոքրագոյն մասը հայ պաշտօնեաները արքունի եւ զանազան մասնաւոր հիմնարկութիւնների մէջ. այնուհետեւ կան մի քանի սասնեակ անձինք ու ընտանիքներ, որոնք կեանքի ապրուստի միջոցներ ունենալով իրենց բնակութիւնը Պետերբուրգ են հաստատած։

Հասարակութեան բարոյական եւ դէպս մտաւոր վիճակը գոհացուցիչ կացութիւն ունի, մանաւանդ երբ ի նկատ առնենք նոյն իսկ Տաճկահայոց մտաւոր կենդրոնի հայ հասարակութիւնն. Հայ հասարակութիւնն մեծ մասամբ ապրում է գիտակցական համեստ կեանքով եւ այս երեւոյթը ոչ պակաս երաշխաւոր է կացուցանում մեզ, որ հայ ընտանիքի հնաւանդ գեղեցիկ սովորութիւններն ու յատկութիւնները օր առաջ աւելի զարգանալու են այս գաղթական հասարակութեան մէջ, որ մի յոյժ համակրելի երեւոյթ է ներկայացնում. իսկ եթէ փոքր բացառութեամբ գտնուում են անհատներ, թէրեւս ընտանիք, որոնք իրենց հայրենական կեանքով ապրելէն խորթացած են կամ խորթանում են, որ հազուադիւտ մի երեւոյթ է, այդ էլ հետեւանք է տեղւոյն կեանքի շատ անյարմարութիւններին կամ ժամանակի ազդեցութեանն, որը միշտ պատրաստ է ամենուրեք թոյլերին ընկճելու, երբ դոցա ներքին կեանքը խիստ փափուկ հիմունքների վրայ է գոյութիւն առնում։

Տարէց տարի հայերէն գրագիտութիւնն տարածուելու վրայ է վաճառականական, նոյն եւ հայ պաշտօնեաների շրջաններում, մանաւանդ վերջին տարիները բաւականին մխիթարական երեւոյթներ են նշմարվում. վաճառականք եւ գործակատարք, մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւում են հայկական կեանքում երեւան եկող, յուզուող խնդիրներին, ստանում, կարդում են ռուսահայոց պարբերական թերթեր ու գրքեր. իրենց որդւոց մայրենի լեզուն օր առաջ կանոնաւորապէս սովորեցնելու նպատակաւ, շուտով ունենալու են երկսեռ հայ դպրոց. առ այժմ շատ ընտանիքներում հայ երեխաներին սովորեցնում են իրենց մայրենի լեզուն հայ ուսանողներէն մի քանի հոգի։

Ամեն մի հարկաւոր դէպքում վաճառականութիւնն նիւթապէս օգնութեան ձեռք է կարկառում ուսանողներից ոմանց եւ այն կարգ ռուսահայ, պարսկահայ, մանաւանդ տաճկահայ խեղճ մարդկանց, որոնք որ եւ է մի կերպ ընկնում են Ռուսիոյ մայրաքաղաքը եւ տուն, հայրենիք վերադառնալու համար ստակ չեն ունենում։

Վերջերս մօտ տասն եւ հինգ գործակատարներ Պ. Բաչինջաղեանցի նախաձեռնութեամբ հաւաքուելով միասին մի ընկերութիւն են կազմած, որի նպատակն է իրենց շրջանում հայերէն գրագիտութիւնն տարածել, ուսումնասիրել հայ գրականութիւնն եւ միջոցները ներածին պէս օգնութեան ձեռք կարկառել ուսանողութեան կամ մի այլ բարեգործական գործի. անդամական ամեն անդամ վճարում է կանոնիկ տասն եւ երկու ռուբլի. առ այժմ մօտ 25 ոսկւոյ չափ գումար ունին ժողոված. այս ընկերութեան ամեն մի անդամը առանձնապէս պարտաւորվում է որ եւ է մի հայ պարբերական թերթ ստանալու, իսկ ընթերցանութեան համար արդէն սկսած են ձեռնարկելու իւրեանց մասնաւոր գրատան։ Այժմ, որ մի քանի ամիսներ է, ինչ կազմած են ընկերութիւնն, յարգելի հայ գործակատարները խիստ գոհ են իրենց վիճակէն եւ հարկ չկայ ասելու, առանց չափազանցութեան, որ առաջուան զանազան հաճոյքների վրայ գործ դրած ստակը մեծ մասամբ իրենց մտաւոր ու բարոյական նպատակին են ծառայեցնում։ Ամառուան երեք ամիսը մի ուսանող յանկարծ իւր նիւթական միջոցէն նեղուելով, այս պարտաճանաչ երիտասարդներէն պատսպարութիւն գտաւ ամիսը մի ոսկւոյ չափ։

* * *

Տեղւոյն հայ հասարակութեան անդամների յարաբերութեանն միմեանց հետ շօշափելի կերպիւ նպաստում է հայ եկեղեցին, որը ընկած է մայրաքաղաքի Նեւսկի Պրօսպեկտ կոչուած գլխաւոր փողոցի ամենանշանաւոր մի մասում։ Պետերբուրգի հայ ժողովուրդը պէտք է գիտնալ որ բաւականին ժամասէր է։ Կիրակէ օրերը Ս. պատարագին եկեղեցին այնքան ժողովուրդ է յաճախում, որ կանգնելու անգամ տեղ չի լինում. միջին թուով ամեն կիրակէ եկեղեցի յաճախողների թիւը յանգում է մօտ 200ի։ Սոցա մէջ շարունակ կը տեսնենք տեղւոյն հասարակութեան թէ՛ պատկառելի անձանց եւ թէ՛ ուսանողաց, վաճառականաց, ստարազգեաց երկու սեռէ։ Շարունակ եկեղեցի կը յաճախեն Լոռու Մելիքեանց եւ իւր ընտանիքը, կրթական նախարար հայազգի Պ. Դելեանով եւ ընտանիքը, Արամեանց Լազարեան իշխանի գերդաստանն, Պ. Սանասարեան, Պ. Եզեան, մի

խօսքով ամենն։ Անկասկած Պետերբուրգի հայ ուղղափառ եկեղեցում, ինչպէս և ամբողջ Ռուսահայոց եկեղեցիներում, չկայ այն վատ և տգեղ սովորութիւնն ինչ որ տեսնվում այստեղի եկեղեցիներում, այսինքն Նստարանները, որոնք ազնուական Պոլսեցիներին պատարագի միջոցին հանգստանալու համար են ծառայում։ Նոյնպէս ոչ մի տեղ, նոյն և Պետերբուրգում, չէք տեսներ և այն զանազան աղօթագրքերի գործածումն ժամասացութեան միջոցին, որ մենք մեծ զարմացմամբ այստեղի մի քանի եկեղեցիներում տեսանք հայ կանանց և օրիորդաց ձեռքին։ Զարմանալի երկիր և զարմանալի մարդիկ։ Մի մեծ և հզօր պետութեան նախարարի կին, օր. տիկին Դելեանեանը, դեռ թող նորա իշխանական ծագումը, ամբողջ երեք չորս ժամ ոտքի վրայ կանգնած եկեղեցում աղօթելիս բնաւ յոգնութիւնն չի ըզգում, այն ինչ այստեղ կտոր հացից զուրկ հայ կինն, աղջիկը, մի խօսքով փափկութիւն սիրող Պոլսեցին եկեղեցում մի ժամ աղօթելու համար առանց Նստարանի վրայ փառայեղ բազմելու չէ կարող աղօթել. վերջապէս, փաստերը, այո՛ փաստերը, պարզօրէն ապացուցանում են, որ այս օրհնած հայ ժողովրդի մէջ ամեն բան այլ գոյն են կրում։

Պետերբուրգի հայ եկեղեցին մի հոյակապ շինութիւն է բաւական արձակ գաւիթով, շրջապատուած եկեղեցապատկան չորս, հինգ յարկանի շինութիւնով եւ մի կարգ մեծ խանութներով, որոնք ընկած են Նեւսկի Պրոսպեկտի վրայ. բացի այս եկեղեցէն, սուրբ Կատերինէ անունով. Պետերբուրգում կայ եւ մի այլ հայ եկեղեցի, որը շինուած է քաղաքէն կեդրոնէն մի մղոնաչափ հեռու հայկական գերեզմանոցում։ Այս եկեղեցում ամեն օր ժամասացութիւն տեղի չի ունենում, քանի որ դա սոսկ գերեզմանատան եկեղեցի է նկատուած։

Պետերբուրգի այս երկու հայ եկեղեցիք նիւթապէս ապահով վիճակ ունին։ Աւելորդ չենք գտնում տաճկահայ ընթերցողին հաղորդել մայրաքաղաքի հայ եկեղեցեաց ելեւմուտի մասին մի քանի տեղեկութիւն որ շատ հետաքրքիր է։ Այդ նպատակաւ վեր առնենք գէթ անցեալ տարուայ ժամանակամիջոցը, այն է 1885 էն սկսեալ մինչ 1886 յունվար մէկը։

Այդ մի տարուայ ընթացքում եկեղեցեաք զանազան աղբիւրներէ, գլխաւորապէս սեպհական կալուածներէ, եկամուտ ունեցել են 7919 տաճկական ոսկի, իսկ ելք 4839 ոսկի, ուրեմն զուտ շահ մնացել է անցեալ տարի 3080 ոսկի։

Ծախսերի մէջ ուշադրութեան արժանի են.

Պետերբուրգի հայ ուսանողութեան միանուագ եւ ամսական 524 ոսկի։

Մոսկուայի Լազարեանց ճեմարանում թոշակաւորներ պահելու համար 645 ոսկի։

Էջմիածնի ճեմարանին պահպանութեան մասնակցութիւնն . . . 34 ոսկի։

Գանձարանի տուրք յօգուտ նոյն ճեմարանի . . . 7 ոսկի։

Նախիջեւանի ու Բեսարաբիոյ դըպրոցաց պահպանման մասնակցութիւնն, 84 ոսկի։

Նպաստ այլ եւ այլ անձանց ամսական եւ միանուագ . . . 134 ոսկի։

Ռոճիկ աւագ քահանային 160 ոսկի.

Երկրորդ քահանային 150 ոսկի.

Բացի այս 150 ոսկին, նոյն քահանայի որդւոց կրթութեան համար տրըվում է եւս 44 ոսկի։

Սարկաւագին . . . 127 ոսկի։

Այս հոգեւորականաց բացի իրենց ռոճիկները, տրվում են առանձին անվարձ բնակարան իւր վառելափայտով։

Պետերբուրգի հայ եկեղեցեաց ստացուածքները երեք տարի է, որ տէրութեան հաստատուած օրէնքով կառավարվում են վեց անդամէ և մի Նախագահէ բաղկացած ժողովով։

Նախագահի պաշտօնն օրէնքով ըստանձնած է իշխան Սիմէոն Աբամելիք Լազարեանցն ու անուհետեւ նրա շառաւիղներն, եթէ միայն շառաւիղը պատկանելիս լինի հայ ուղղափառ եկեղեցուն. այլապէս այդ տոհմը ընդմիշտ զրկուում է թէ Նախագահի պաշտօնէն և թէ մասնակցելուց եկեղեցական գործերին։

Նախագահի պատուաւոր պաշտօնն Լազարեանց վերապահելու միակ պատճառը նա է որ այդ տոհմը եկեղեցուն մեծ նիւթական նուիրատուութիւններ է արել և թէ երկար ժամանակներէ ի վեր այդ տոհմը իւր ուզածին պէս է կառավարած եղել եկեղեցական ըստացուածքները։

Եկեղեցական ժողովի անդամները երեք տարին մի անգամ փոխվում են. դոցա ընտրողը Ռուսիոյ մայրաքաղաքի հայ ծխականներն են։

Ամեն տարի տեղի ունեցող այս ժողովի ընդհանուր նստին, որին ներկայ են գտնվում բոլոր այն ծխականները որոնք 25 տարեկան հասակէն պակաս տարիք չունին և որք առ նուազն երկու տարի ծխական են նկատուած, մեծ աշխոյժ ու եռանդ է տեսնվում ամբողջ հայ հասարակութեան մէջ. Նստի սրահում իշխաններին, պատկառելի անձանց, զինուորական ու պարզ բարձրաստիճան պաշտօնեաների կարգում նստած խորհրդակցում ու մասնակցում է և հայ գործակատարը և հայ մշակը։ Անցեալ տարուայ ընդհանուր նստին մի հետաքրքիր դէպք տեղի ունեցաւ, ծխականների մի մասնաւոր շրջանում, զոր աւելորդ չենք համարում յիշատակել այստեղ. քուէարկելու միջոցին մի խեղճ հայ մարդ, մօտենալով մեզ և մի երկու երեք հայ ծխականների հարցնում է, թէ արդեօք նա որի՞ն, ո՞ր ծխականին անգամ ընտրելու սպիտակ քուէ տայ. երբ նրան առարկվում է թէ որին է որ նա իւր գիտցածին չափ օգտաւէտ է գտնում, նորան էլ պէտք է քուէ տայ. միամտօրէն խեղճ հայ մարդը պատասխանում է թէ ով որ այստեղ ամենամեծը, պատուաւոր մարդն է, մի խօսքով նախագահական զանգը հնչեցնողն է, նա է «իմ ընտրելին»։

Հայկական եկեղեցու զօրաւոր ազդեցութիւնն հայ ազգի հետեւապէս և հայութեան պահպանման խնդրում, այսօրուան օրս, կարծում ենք, որ մի անվիճելի ճշմարտութիւն է դարձած։ Այս տեսակէտից Պետերբուրգի հայկական եկեղեցին եւս մի ճշգրիտ ապացոյց կարող է ներկայանալ. և իրաւ, դարերի ընթացքում մի բուռն գաղթական հայ ժողովրդի գոյութիւնն հիւսիսի սառնամանիքում, Ռուսիոյ մայրաքաղաքի մէջ, անշուշտ ի վաղուց հետէ բնաջինջ եղած կը լինէր, եթէ միայն այդ գաղթական հայ հասարակութեան վրայ չտիրէր շարունակ հայ եկեղեցու հզօր և վսեմ ներգործութիւնն։

Պետերբուրգի փոքրիկ հայ հասարակութիւնն այնպիսի տարրերից է բաղկացած, որ դոցանից մի ազդեցիկ մասը եթէ հայ անունն է կրում դեռ ու հայկական կեանքով է հետաքրքրվում, դա անշուշտ, հետեւանք է հայ եկեղեցու ազդեցութեան։ Ինչո՞ւ. որովհետեւ, դոքա իրենց առօրեայ և պաշտօնական յարաբերութիւններով ընդհարուելով օտար անձանց ու շրջանների հետ, մեծ մայրաքաղաքի այդ փոքրիկ գաղթականութիւնն դիւրաւ և շատ դիւրաւ կարող էր ժամդամաշ լինել և փոխանալ օտարութեան անհուն դաշտին մէջ, եթէ Նեւսկի Պրոսպեկտի վրայ կանգնած գողտրիկ սրբավայրի մէջ ամեն կիրակէ շարականի և Լամբրոնացու և Ներսէս Շնորհալու վեհապանծ հոգեզմայլ մեղեդիքը չի յուզէին և չ'ամրապնդէին հայ մարդու սիրտը քառասուն դարեան ազգի աստուածեղէն զգացումներով։

Այդ վսեմ ազդեցութեամբ անդադալապէս պաշարուելով, հայ մարդը, զօրապետ է նա թէ պարզ սպայ, ուսուցչապետ է թէ ուսանող, վաճառական է թէ գործաւոր, անհրաժեշտ պահանջ է ունենում ամեն հօթնեակ դիմել հայութեան սրբատեղին՝ Նախահարց լեզուով հայի Աստուծուն աղօթելու համար։

Եւ այսպէս, Պետերբուրգի եկեղեցին միութեան կապ է ծառայում հայ գաղթականաց հոգեպէս թէ մտաւորապէս։ Տեղւոյն փոքրիկ հասարակութիւնն ամեն կիրակէ իւր ներկայացուցիչներն ուղարկելով եկեղեցի, Նեւսկի Պրոսպէկտի վրայէն հետաքրքիր անցորդի աչքին ներկայացնում է մի չնաշխարհիկ արեւելեան աշխարհ։ Իսկ հային այդ աշխարհը նորա համար է հետաքրքիր, որ նոցա մէջ Արմաւիրցի լեռնական հայը քով առ քով է կանգնում խրոխտ Ղարաբաղցու հետ, Ղզլարցի վաճառականը՝ Թիֆլիսցի ուսանողի հետ, մեծամասնութիւն հայ գիտնականն՝ ականաւոր հայ բարերարի հետ, վերջապէս պաշտօնեան՝ քահանայի հետ, տիրացուն նկարչի, գրագէտը թղթակցի, եւն. եւն. Եւ սոքա բոլորը խօսում են մաքուր հայերէնով, վիճում ու դատում ազգային գործոց վերայ, բաժի օգտաւէտ խորհուրդներ յղանում և գործադրութեան միջոցներ որոնում. և այսպէս մէկը միւսը քաջալերելով միշտ թարմ են պահում միմեանց մէջ հայրենի հոգին ու գիտակցութիւնն։

* * *

Պետերբուրգի հայ հասարակութիւնն ամեն տարուայ ընթացքում ունենում է իւր մի կամ երկու շքեղ հայկական հանդէսները, որոնք տրվում են շարունակ տեղական թատրոններից միոյն մէջ. Այդ հանդէսները, որ մեծ ոգեւորութեամբ կազմում են տեղւոյն հայ ուսանողները ամեն ձմեռնամուտին, սովորաբար երեկոյթի կերպարանքներ են ընդունում, քանի որ բացի մի որ և է ազգային թատրերգութիւնից, այդ հանդէսներում տեղի են ունենում թէ կենդանի պատմական պատկերներ, թէ զանազան երգ ու քայլերգներ և թէ վերջապէս եւրոպական ու ասիական երաժշտութեանց ներդաշնակութեամբ եւրոպական ու տեղական, այն է հայկական հանդիսաւոր պարերգութիւններ։

Այսպէս այս հայկական հանդէսների ծրագիրը, որպէս տեսնում էք, թէ՛ խիստ հետաքրքրական է եւ թէ հարուստ։ Այս երեկոյթները մայրաքաղաքիս ոչ միայն հայ հասարակութեանն են մեծ աշխոյժ ու ոգեւորութիւն տալիս, այլ նոյն իսկ բազմաթիւ օտարազգիներին, որոնք ամեն տարի երեկոյթների վերջանալուց յետոյ, մինչեւ անգամ մամուլի միջոցաւ ցանկութիւն են յայտնում դոցա կրկնելն։

Պետերբուրգի ուսանողները պէտք է ասած մի գեղեցիկ սովորութիւն ունին, այն է այդ պարագաներում հայ երիտասարդութիւնը ցանկանալով բարոյապէս աւելի շօշափելի ծառայութիւն անել տեղւոյն հայ գաղթականութեան, շարունակ նպատակայարմար է դասած ներկայացումների համար ընտրել սոսկ հայ ժողովրդական կեանքից վերցրած թատրերգեր, յիշեցնելով այդպիսով օտարութեան մէջ ապրող հայերին նորա հայրենի առօրեայ կեանքի նիստն ու կացը, կարգն ու սովորութիւնները։ Ներկայացումների միջնարարներում մանաւանդ խիստ լաւ տպաւորութիւն է թողնում տեղի ունեցող հայ երգեցողութիւնն։

Այս երեկոյթներին, հայ թէ օտար այցելուն, աչքին դահլիճներու ո՛ր կողմը, ո՛ր անկիւնը դիմէ, իւր առջեւ կը հանդիպի ժողովուած խմբերի, որոնք շրջապատուած հետաքրքիր հանդիսականներով ազգային երգեր են երգում։ Երբէք մոռանալ չենք կարող թէ ի՛նչ աշխուժով ու եռանդով սոցանից երկու տարի առաջ տաս կամ աւելի ուսանողներից բաղկացած խումբեր Մշեցւոց, Վանեցւոց իսկ բարբառով նրանց ժողովրդական երգեր ու քայլերգներն էին երգում։ Մի այլ կողմում թառը, դայիրան հանդերձ պարսկական մելամաղձային երգերով իւր հանդիսականներն է ունենում։ Մի խօսքով այս ներկայացումները հայկական կերպարանք կրելով, իրօք մի տեսակ ընտանեկան շրջանի բնաւորութիւն են ընդունում։

Ներկայացումից, կենդանի պատկերներից յետոյ տեղի է ունենում պարերգութիւնն որը վերջանում է արշալոյսին, Թըքական ժամի 10 ին մօտաւորապէս։

Տեղական պարերը կատարվում են թառի, նէյի, թմբուկի ներդաշնակութեամբ, որ մի գրաւիչ տպաւորութիւն է թողնում հայ և օտար հանդիսականների վրայ։ Անխուսափելի լեզգինկան և մեր հայկական պարերը պարող բաւականին մարդիկ են գտնվում, որոնք իրենց շնորհալի և ճարպիկ խաղովը մեծ բաւականութիւն են պատճառում բոլոր հասարակութեանը։ Պարողները աւելի մեծ ու զմայլեցուցիչ զուարճութիւն են պատճառում մանաւանդ այն ժամանակ, երբ տեղացի հայ երիտասարդները, կամ ի դէպս վրացի, հայ ու վրացի օրիորդների հետ կաքաւաչարժ պարեր են անում։

Երկու տարի առաջ, ժամի տասն էր արդէն, երբ մի հսկայ, պարթեւ Քութայիսեցի հայի բարձրաձայն ասիական երգը դղրդեցնելով ամբողջ երկու երեք մեծ դահլիճները իւր զարմանալի բարձր, պարզ ձայնով, նէյի մելամաղձային ներդաշնակութեամբ և զարմանալի շնորհալի կերպիւ դայիրայի վրայ մատերը սրընթաց սահեցնելով ճանապարհ էր բցում պարող եւ հանդիսատես ուրախ հասարակութեան դէպի տուն։

ՍԻՄԷՈՆ ԳՈՒԼԱՄԻՐԵԱՆՑ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՄԸ

Այս տարւոյն օգոստոսի 18ին ի Պէրլին գումարեցաւ Գերմանացի բնագիտաց եւ բժշկաց 59րդ համաժողովն ընդ նախագահութեամբ մեծանուն ուսուցչին Վիրխովի։ Սոյն ժողովի աշխատութիւնք 30 մասերու բաժնուած էին, այլ մենք տեղեկացանք միայն բժշկական մասին վիճաբանութեանց։ Այս առթիւ արուեստահանդէս մ'ալ եղաւ այլեւայլ գործեաց վերաբերեալ, և նախարարն հրամայեց աստղաբանութեան մասնաճիւղ մը բանալ ի Պէրլին։

Բացման նստին, Պ. Վիրխով, համաժողովի անդամոց բարի գալուստ մաղթելէն ետք, կարճ ի կարճոյ պատմեց ժողովին այլեւայլ շրջաններն ի թուականէ հաստատման ցուցուրս մեր։ 1822ին է որ առաջին անգամ ժողովեցան Գերմանացի բնագէտք. այս ժամանակէ հետէ 59 անգամ այսինքն գրեթէ ամէն տարի ժողով ըրին. հինգ անգամ միայն արտաքին պատերազմունք եւ համաճարակ տեսեր արգիլեցին զանոնք միանալու։ Ատենապետն յետոյ կը խօսի բնական գիտութեանց … վրայ ընդ բժշկական գիտութիւնք և … ի մէջ կը բերէ որ 4155 ժողովականաց մէջ 400 հոգի կան որոնք միմիայն ներքին բժշկութեամբ կը պարապին։ Բժիշկն ճիւղին մէջ 278 ժողովականք կան։

Պ. Վիրխովէն ետք, կրօնից եւ հանրային կրթութեան նախարար Պ. Լուգանոս և այլք ատենաբանեցին յաջորդաբար։ Ժողովն որոշեց 1887ին միանալ ի Վիսպատէնն։ Ճեմոյ նախագահը խօսք տուաւ Պ. Վէրնէր Սիմէնսի որ հետեւեալ ընտիր և իմաստալից ատենախօսութիւնն ըրաւ, իւր նիւթին վերնագիր ընտրելով «Բնական գիտութեանց դարը»։

«Վաթսուն տարի յառաջ հիմնելով այս ժողովը, Գերմանացի բնագէտք և բժիշկք անհուն ծառայութիւն մը մատուցին, վասն զի կրնայ ըսուիլ որ, միայն այս ժամանակէ հետէ բնական գիտութիւնք դիւրամատչելի եղած են մեծ հասարակութեան որուն հարկաւոր էին եղած են միանգամայն այս գիտութիւնք։ Այս գործին բոլոր կարեւորութեան խելամուտ լինելու համար բաւ է ակնարկ մը արձակել անցեալին և ներկային վրայ։ Ցուց ամենք այն հիացումը զոր … մեզ առաջին շոգեկառաց և շոգենաւուց երեւոյթը եւ լուսանկարչութեան առաջին փորձերուն ի հանդէս գալը, հասկ սոսա ելեկտրականութեան սոյն սքանչելի արգիւնքը, որ է հեռագրութիւնը եւայլն . . . կարի քիչ հեռացան ի մէնջ բոլոր այս գիւտեր որոց գլխաւորները միայն ժամանակակիցինք և որքան նորանոր յառաջդիմութիւնք կատարուեցան յանմից անտի։

«Սակայն որ ինչ առաւել շահագրգիռ է բնագէտին համար, ոչ թէ այն վերջին վիճակն է որով ի հանդէս կայ մեզ գիտութիւն մը, այլ մանաւանդ ծանօթացումն է այն օրինաց որով կը լինի յեղումն այդ գիտութեան։ Այս օրէնք որ մեզ համար այսօր ակն յայտնի հաստատեալ է, կը կայանայ հետեւեալ իրողութեան վրայ, այսինքն արդի գիտութեանց զարգացման յառաջդիմական արագացումը։ Այն ինչ գիտութիւնք որ երբեմն դար մը կը պահանջէր քայլ մը առաջ առնելու համար և որոն յառաջդիմութիւնք, ի սկզբան այս դարուս, տասը տարին անգամ մը կը կատարուէին, այսօր քանի մը տարուան մէջ լմին կը զարգանայ, մինչ այս բանը մեր ուսուցման եղանակին մի բնական հետեւանքը չէ՞։

«Այսօր իսկ շնորհիւ հաղորդակցութեան ճանապարհաց կատարելագործման, այն ինչ գիտական նոր գաղափար մը ի լոյս հանուի, և ահա իսկոյն ի չորս ծագս աշխարհի կը տարածուի կայծակի արագութեամբ, անմիջապէս եւ յաջորդաբար, հազարաւոր գիտնականք այդ գաղափարը կ'ընդունին և մեր ծանօթութեանց այլ և այլ ճիւղերու մէջ պիտանի և գործնական … արդիւնք քաղել կը նկատուի։ Այսպէս պիտի ըլլայ միշտ քանի որ մարդս հետաքրքիր պիտի լինի ուսման այն այլազան խնդրոց զոր մեզ կ'ընծայէ կեանքը։

«Քանի մեծնայ մեր հետազօտութեան ասպարէզը, նոյնչափ պիտի մեծնայ միանգամայն … մեր հետախուզութեան, վասն որոյ ներելի է տարակուսիլ թէ մարդկութիւնն երբեք չպիտի հասնի բնութեան կատարեալ եւ բացարձակ գիտութեան։ Ի փոխարէն, կը ըսուի թէ բնաւ սահման չէ հնար գծել բնական գիտութեանց յառաջադէմ զարգացման, եթէ նոյն իսկ մարդն գէմ չդնէ այս զարգացման խոչընդոտ մ'ը յարուցանելով նմա։

«Եթէ անհնար է մեզ գիտնալ թէ ո՛ւր պիտի կասի այն գիտական շարժում զորմէ խօսեցայ, կարելի է գոնէ նախատեսել անոր …ութիւնը։ Դարուս սկզբէն ի վեր բնական գիտութեանց առած … ընդ փոյթ չպիտի կասի. ձեռքի աշխատութեան պիտի յաջորդէ եւս քան զեւս մեքենական աշխատութիւնք. մարդուս ամենապիտանի արտադրութիւնք ձեռք պիտի բերուին նուազ կարեւոր աշխատութեամբ մը, և ամեն անհատ այն արտադրութիւններէն պիտի կրնայ ընդունիլ աւելի կարեւոր մաս մը։ Երկրին միեւնոյն տարածութիւնն աւելի բազմաթիւ մարդեր պիտի սնուցանէ, փոխադրութեան միջոցներուն բազմանալուն շնորհիւ բոլոր երկրաց արտադրութիւնք ամենամեծ արագութեամբ պիտի փոխադրուին, … երկրին արգասաւորութիւնէն, և մարդ կարող լինելով աւելի դիւրութեամբ հոգալ իւր պէտքերն, անշուշտ պիտի կրնայ աւելի ժամանակ գտնել իւր մտաւոր կարողութեանց զարգացման։ Հասկ ուրեմն կրնանք հիմնականօրէն հաստատել թէ բնական գիտութեանց դարն իրրեւ հետեւանք պիտի ունենայ մարդկութեան նիւթական եւ բարոյական … բարելաւութիւնը։

«Ցաւեցաք ոմանք կ'առարկեն թէ բարեկեցութեան աճման հետ մեկտեղ կործանիչ միջոցներն ալ համաչափապէս կը կատարելագործին։ Թէև ճշմարիտ է մասամբ … այդ առարկութիւնը, և սակայն բնական գիտութեանց բազմաթիւ … յորոց օգուտ կը քաղէ մարդկութիւնն, անհնար է ուրանալ։

«Այսու հանդերձ պէտք չէ մոռնալ որ մի շրջանէ միւս շրջան անցնիլը՝ խումբ մը անհատից համար անպատեհութեանց տեղի կուտայ և սակայն բոլորովին անօգուտ է ջնջել ու գել այն ընկերական բարեկարգութիւնները որք գիտութեան յառաջդիմութեանց արդիւնքն են։

«Կը տեսնենք այժմ որ ամեն տեղ առաջին կարգի պիտոյից գինը կ'իյնայ եւ միանգամայն անոնց սպառումը կը շատնայ։ Այս կ'ապացուցանէ թէ արտադրութիւնն աշխատութեամբ աւելի դիւրին և միանգամայն աւելի արագ է, և որովհետեւ օրականներն արտադրութեանց գնոյն ընդհանուր անկման համեմատութեամբ չեն իյնար, կը հետեւի ուրեմն որ գործաւոր դասուց վիճակն եւս քան զեւս կը բարելաւի, եւ արդէն առաջին կարգի պիտոյից աժան գնով արտադրութիւնն օրականի շատնալ ըսել չէ՞։ Օրականաց շատնալն և աշխատութեան ժամուց քիչնալը բնական գիտութեանց բարգաւաճման հետեւանքն են։

«Նշանաւորելի ուրիշ կարեւոր պարագայ մ'ալ կայ, այս է դրամագլխոյն հասոյթին անկումն։ Արդ՝ դրամագլուխն (այսինքն խնայեալ օրականն՝ ինչպէս կ'ըսեն անտեսագէտք) ստացուածքին չափը կուտայ, սակայն դրամագլխին դրամոյն որուն պէտքը կայ, չպիտի հասատրի միշտ իւր շատնալուն, որովհետեւ արտադրութիւնն եւս քան զեւս դիւրին, աւելի պարզ և աւելի դիւրագին պիտի ըլլայ։ Միջին հաշուով պիտի դիմուի դրամագլուխի մը որ չհամեմատի պիտոյից, ընծայողը խնդրողէն աւելի շատ պիտի լինի, հետեւաբար եկամուտին տոկոսը պիտի իյնայ, ինչպէս որ հիմայ այնպէս է։

«Կ'երեւի թէ բնական գիտութեանց զարգացման … ամենէն ծանր ամբաստանութիւնք մի է թէ սոյն զարգացումն կը հալածէ մարդոց մեծագոյն մասը գործարաններու եւ մեծ հաստատութեանց մէջ աշխատելու. Այս գիտութեանց յառաջդիմութիւնները պիտի փոխեն նոյն այս վիճակը էլեկտրականութիւնը, …, ընդ հուպ թոյլ պիտի տայ մեզ բաշխել շարժիչ զօրութիւն ըստ տուներու, եւ այսու ամեն գործաւոր պիտի կրնայ աշխատիլ առանց տնէն դուրս ելլալու։

«Յայտնի է որ գործը շատ մը հզօր գործարանները քանի մը հարուստ դրամագլխին ունեցողներուն ձեռքը ձգելու վրայ չը կայանար, այլ թոյլ տալու գործաւորին աշխատելու համար իր տանը մէջ կամ այնպիսի գործարաններու մէջ որոնք գործաւոր ընկերութեանց ստացուածքը ըլլան։

«Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ բնական գիտութիւնք մարդկութեան բոլոր ոյժերը կը կեդրոնացնեն նիւթի վրայ եւ կը … անհատին մտաւոր զարգացման։

«Որչափ լաւ ըմբռնենք բնութեան զօրութիւններն նոյնչափ լաւ պիտի հասկնանք թէ ո՛րչափ փոքր են մեր գիտութեանց … մարը, և ոչ միայն չը պիտի պարծենանք այլ համեստութեամբ պիտի գիտենք … ընդհանուր յատակագիծը։

«Ի վերջ բանից, բոլոր առարկութիւնք ընդունելի են և անկարող փոփոխելու մեր համոզումն թէ ամեն գիւտ յառաջադիմութիւն մ'է մարդկութեան համար և կը ցուցնէ քայլ մը դէպ յառաջ ի հանապարհի իւր բարգաւաճման։

ՏՈՔԹ. Ռ. ՌՕԲԻՆՍՕՆ

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԱՌԱՐԿԱՅՆԵՐ

Գտնուած և ոստիկանութեան յանձնուած կորուսեալ առարկաներու տեսչութեան վրայ խօսելով, բարիզեան լրագիր մը քանի մը հետաքրքրաշարժ և շահագրգիռ դէպքեր կը պատմէ։ Նախ կը յիշէ պատմութիւնն Ռուսի մը որ տասն հազար ֆրանքի պանքատոմս մոռցած էր կառքի մը մէջ, ակումբէն ելնելուն։ Ռուսիա վերադառնալէ առանց իսկ այդ մասին պահանջում մ'ընելու ոստիկանութենէն, համոզուած լինելով որ եթէ գումարը կորսուած չէր ամենուն համար, իրեն համար յաւէտ կորսուած էր։ Ի Բեդերսպուրկ իւր բարեկամներէն մին խօսելով նմա կորուսեալ առարկայից գրասենեկին վրայ, հաւատաց թէ խիստ լաւ կը գործէ և խորհուրդ տըւաւ նմա անգամ մը հոն հանդիպիլ, գէթ խիղճն հանդարտեցնելու համար։ Իւր գործոց կամ զբօսանաց համար Ֆրանսա վերադառնալով, Ռուսն ոստիկանութեան ներկայացաւ երեք չորս օր միայն առաջ օրինական պայմանաժամէն՝ որմէ յետոյ գտնուած առարկան գտնողին կը տրուի։ Առանց համոզման, հարցուց թէ տասն հազար ֆրանք գտնուա՞ծ էր այսինչ ատեն։

— Բայց այո՛, պարոն, աւասիկ։

Ռուսը չէր ուզեր հաւատալ, և սա սրտի աղաղակն ելաւ բերնէն.

— Այդ կառավարն ալ ի՜նչ աւանակ է եղեր։

Հետեւեալ դէպքն ալ առաջնոյն չափ ուշագրաւ է։ Օր մը ոստիկանութեան պետին կը դիմէ նշանաւոր գոհարավաճառ մը, որ կառքի մը մէջ թողած էր 80000 ֆրանքի մանեակ մը։

— Կառքին թիւը գիտէ՞ք, հարցուցին։

— Ոչ, պատասխանեց։

— Հիմա ի՞նչպէս գտնենք զայն։

— Ի լրումն դժբաղդութեան, յարեց գոհարավաճառը, սոսկալի կռիւ մը ունեցայ կառավարին հետ։

Մեծ յոյս մը չունէին իրեն և ամենք կորսուած կը համարէին մանեակը։ Նոյն իրիկունն իսկ, կառավարը բերաւ յանձնեց զայն կորուսեալ առարկայից գրասենեկին։ Խորհուրդ տուին նմա անձամբ տանիլ զայն գոհարավաճառին, որ անշուշտ լաւ վարձատրութիւն մը պիտի տար նմա, ինչպէս որ արդարեւ տուաւ վերջին։

— Ատիկա չեմ կրնար ընել, ըսաւ, անպիտանին մէկն է, երեսը տեսնել չեմ ուզեր։

Այս պարկեշտ կառավարաց քով, կան ուրիշներ որք ճարտար միջոցներով իրենց խղճի խայթը կը հաշտեցնեն գտնուած առարկայները պահելու փափաքնուն հետ։ Ոստիկանութեան կը յանձնեն գտնուած առարկայները, սակայն սխալ տեղեկութիւն կուտան գտնուած առարկային տեղւոյն և օրուան վրայ, չփոթեցնելու համար առարկային տէրերը։ Եթէ երկու առարկայ ի միասին գտնեն, զատ զատ կը յանձնեն։ Տարի մը յետոյ, առարկաներն, այս կերպիւ անտէր մնալով, իրենց կը վերադառնան, և խղճերնին հանդարտ կը լինի։

Ի Բարիզ կորսուած և գտնուած առարկայի ամենէն նշանաւոր դէպքը տեղի ունեցած է ասկից տասը տարի առաջ։ Գանատացի մը, ի ծնէ Ֆրանսացի, հարստացած լինելով եկած էր Ֆրանսա հաստատուելու։ Հինգ հարիւր հազար ֆրանք ունէր թղթապանակի մը մէջ, զոր դրած էր իւր վերարկուին ներքին գրպանը։ Օտէոնի հանրակառքին վերնայարկն ելած ատեն, այդ գրպանը դարձուց առանց նշմարելու և թղթապանակը սահեցաւ գետին ինկաւ։ Հանրակառքին վարիչը տեսաւ և առաւ զայն, և յաջորդ օրն ոստիկանութեան յանձնեց։ Կ'երեւակայէք անձկութիւնն հէգ Գանատացւոյն որ մէկ անգամէն կը կորսնցունէր իւր բոլոր հարստութիւնն, և փորձութիւնը թշուառ աշխատաւորին՝ որուն ձեռաց մէջ բաղդն յանկարծ 500,000 ֆրանք կը դնէր։ Գանատացին 12,000 ֆրանք տուաւ նմա ի վարձատրութիւն։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Պ. Պ. ԳԱԼՃՊՃԵԱՆՑԻ

Ցանկագրեալ … Կրթական մարմնոյ.

Վաւերացեալ հասարակաց կրթութեան Աւագ Ժողովէն.

Ցոյժ չափաւոր գներով.

—ՈՒՍՈՒԼԸ ՀԷՃԱ ՎԷ ԳՐԱԱԹ (…). Բացատրութիւն Հայ. լեզուաւ. Դ տպագր.։ Ի մէջ ծանուցեալ առաւելութեանց՝ ընթերցարանի իւրաքանչիւր երեսն իւր դէմն ունի ձեռագիր պատճէնն. գին 2 ղրուշ.

—ՄԻՖԹԱՀԸ ԼԻՍԱՆԸ ՕՍՄԱՆԻ (…) բացատրութիւն Հայ. լեզուաւ. Մանրամասն ծանօթութեամբք և օգտակար հրահանգօք, մանաւանդ … բառագրքով իւր տեսակին մէջ ընտիրն է. գին 8 ղրուշ.

ՐԷՖԻՔԻ ՎԷՖԻՔ (…). գին 2 ղրուշ.

ՐԷՀՆՈՒՄԱՅԻ ԷՏԷՊԻՅԱԹԸ ԹՈՒՐՔԻՅԷ եախսո ՆԱՃԻՎ ՕՍՄԱՆԻ (…) բացատրութիւն հայ լեզուաւ. Ունի իւր մասնաւոր բառագրքոյկն. գին 2 ղրուշ.

—ՃՈՒՄԷԼԻ ՄՈՒՆԹԷԽԱՊԷԻ ԱՍԱՐ (…).

Այլ եւ այլ լեզուաւ ծանուցեալ սոյն օգտակար գործն, որ կը պակսէր միայն թուրք լեզուի մէջ իւր արժէքն ունի անշուշտ դպրոցական բարձրագոյն կարգերու համար. նիւթերն են՝ Լամարթինի, Ֆենելոնի, Շաթօպրիանի, Վօլնէյի եւն. նկարագրութիւնք և խորհրդածութիւնք, ընդ որս եւ հռչակաւոր թուրք գրագիտաց ոմանց ինչ ընտիր թարգմանութիւնք. գին 4 ղրշ.

ՍԷՅԻՆԷԻ ՄԻՒՆՇԱԱԹ (…). Ցոյժ խնամով պատրաստուած սոյն աշխատասիրութիւնն ոչ միայն դպրոցական ուսանողաց, այլ նաեւ ամեն կարգի անձանց պիտանի դաս մ'է. հետեւողն կարող պիտի լինի հանապազօրեայ գործառնութեանց վերաբերեալ ո՛ր և է գրութիւն կարգել, և ի հարկին … խմբագրել։

Պարունակութիւնն է պաշտօնական եւ ոչ-պաշտօնական այլ և այլ գրութեանց զանազան պատճէնք, ինչպէս են՝ Սէնէտ, Մէքթուպ, Թէզքէրէ, Իլմ ու խապէր, Հաւալէ, Թահվիլ, Աքիդնամէ, Քէֆալէթնամէ, Վէքալէթնամէ, …, Մազպաթա, Լայիհա, Իլամ եւ եւ եւն., որ 400 երեսներէ և 203 պատճէններէ կը բաղկանայ։

Սոյն խմբագրութիւնք երկրին տիրող օրինաց ըստ ամենայնի համաձայն շարագրեալ, և օրինական յօդուածովք փաստարանեալ են, որոց առաջնորդութեամբ միայն չվնասեն և չտուժեն որք այսպիսի գրութեանց խմբագրութեան համար ի հարկին կը դիմեն խել մը հինաւուրց անհեթեթ …՝ առանց գիտելու օրինական պայմաններն ու ձեւերն։

Սոյն ձեռնարկն որպէս զի թուրք լեզուի հմտութեան մէջ թերացող անձանց եւս նպաստաւոր լինի, գործին ամբողջ պարունակութեան հայատառ պատճէնն ալ գըրուած է երես առ երես, որ միանգամայն արտասանութեան և առոգանութեան իսկ մեծապէս պիտի օգտէ. գին 12 ղրշ. — Ընդ հուպ կը հրատարակի սոյն գործին միմագրութիւնն (…) համառօտ և ընդարձակ։

2—6

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Տաիրէի ասկէրիյէ վէ ճէվարընտա պուլունան խասթախանէ վէ գըշլալարա վէ պիրէնճի օրտուի հիւմայուն տաիրէսինէ վէ Տէրսաատէթ վէ պիւլաատը սէլասէտէ պուլունան պիճէիմէյէ էմպաքինը ասկէրիյէ միւթէգարիպ էլհիւլուլ օլան մէվսիմի շիթաատա գուլլանըլաճագ սօպալարըն իքմալը … օլան … օպար պօրուլարը իլէ ... սօպալարըն մաճալլէրինէ գուրմա … իլէ տաիրէի ասկէրիյէ սօպալարընըն … ... թէսլիմ … ...

2 Թըշրինի էվվէլ 1886

2—3

ՀՐԴԵՀԻ եւ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,591,956
ՀԱՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 1,718,462

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 2,993,181
ՀԱՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 828,858

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուժած վնասնին 11,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գոմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՑ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԻՐԱՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ

ՏՈՔԹՈՐ Տ. ՎԱՆ ՄՈՆՔՀՈՎԷՆԻ

ՉՈՐ ԲԼԱՔՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՉԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԵՐԷՆ — DVM — ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՆՇԱՆ

ԱՐԾԱԹԻ ԺԵԼԱԹԻՆՕ-ԲՐՈՄԻՒՐՈՎ

Կեդրոնատեղի. ԷՏՈՒԱՐ ԾԱՆՆԻ, դեղավաճառ,
Ընդհանուր գործակատար Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ համար,
Հարաճճի խան, Պոլիս, Միսըր Չարշի դէմ։

Նոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին լուսանկարչութեան ամեն պիտոյքները։

PAPIER FAYARD ET BLAYN

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ կը հաստատէ անոր գերազանցութիւնը՝ բժշկելու համար Ցօղացաւերը, Վէրքերը, Այրուածներն, Հարբուխները, Կոշտերը ևայլն։ Գինն է 1 ֆրանք. կը գտնուի ամեն Դեղավաճառաց քով. Դիմել առ Բարիզ, Սէն-Մէռի փողոց, թիւ 30։

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CRÉDIT

Գնումն և վաճառումն ամեն տեսակ արժեթղթոց — ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿ — Գանձումն ամեն տեսակ կտրոններու

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ

Կեդրոնատեղի 116, Հրապարակ Լաֆայէթ, Բարիզ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆՔ

Կանխիկ և «պայմանով» վաճառումն ֆրանսական բաժնեւոր պարտաթղթոց — Վիլ տը Բարի 3 % փոխառութիւն 1868 ի, 69 ի, 71 ի, 75 ի, 76 ի (4 %); Գրետի Ֆոնսիէ տը Ֆրանս 1853 (3 %) Գոմիւնալ 1860, 79, 80, Ֆոնսիէռ 1877, 79, Պանք Իփօթեգեռ 1880, Վիլ տը Լիոն 1880, Լիլ 1860, Ամիէն 1881, 1/4 Վիլ տը Բարի 1871, 1/5 Գոմիւնալ 1860, 1/10 Ֆոնսիէռ 1883 ևն. ևն։
Վիճակահանութիւնք տեղի կ'ունենան ամեն ամիս և գլխաւոր բաժիններն են 5,000, 10,000, 25,000, 30,000, 40,000, 50,000, 100,000 և 200,000 ֆրանք։
ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿՆ կը վաճառէ այս ամեն արժեթղթերն ի փոխարէն ամսական 5, 10 և 20 ֆրանքի։ Գնողն «անմիջապէս կ'ստանայ իւր պարտաթղթոց թիւերն» և իրաւունք կ'ունենայ թէ՛ վիճակահանութեանց և թէ՛ տոկոսի կտրոններուն, «իբր թէ ամբողջովին վճարած լինէր գումարը»։ Ամսական ստացագրերը կը ներկայացուին գնողաց ցոյց տուած բնակարանը։
Ստորագրելու համար, դիմել առ ԱՊՏՈՒԼԼԱՀ ՆԱՍԻ էֆ., ընդհանուր ներկայացուցիչ բովանդակ Թուրքիոյ համար։ Գրասենեակք թիւ 4, Պահչէ-Գաբու, Կ. Պոլիս։
Գործակալութեանց և ստորագրութեանց խնդիրք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներէ՝ գրկուելու են նմանապէս առ Ա. Նասի էֆէնտի։

Գործակատարք:
- Պ. Յ. Գ. Քէքլէեան, Քոնիա
- Պ. Ա. Քէրէստէճեան, Այտընի Գործակատար
- Պ. Յովսէփ Պ. Գալէմեան, ի Պրուսա
- Պ. Միքայէլ Մօրոսեան, յԻզմիր և շրջակայքը
- Պ. Ն. Կոստաքիտէս, ի Սելանիկ
- Պ. Նուպար Մնճէլ, ի Դամասկոս՝ Սուրիոյ համար
- Պ. Յովհաննէս Նահապետեան, ի Կէլիպօլու

ՍԻԿԱՐԷԹԻ ՃՇՄԱՐԻՏ ԾՈՂՆԵՐԸ — JOB

Պարտին գործածել միմիայն JOB

կամ բնաւ չծխել — ԺԱՆ ՊԱՐՏՈՒ — Ստորագրութիւն *Jn Bardou*

և այս նշանն միայն կը շինէ

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՆԱՆՉԱԳՈՅՆ (FER BRAVAIS) ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵԱՆ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ՝ երկաթախառն բաղադրութեանց ամենազօրաւորն է. որը մի քանի կաթիլով քիչ ժամանակի մէջ առողջութիւնն կը վերահաստատէ։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹԻՆ գործածութիւնն ոչ ջղաձգութիւն, ոչ ստամոքսի յոգնութիւն, ոչ թանչք և ոչ պնդութիւն կը պատճառէ։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ իւրքնին համ ու հոտ չունի և չ'տար ալ ոչ գինիին, ոչ ջրոյն և ոչ որ և է ըմպելեաց՝ որոց մէջ խառնուելով կը գործածուի։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ՝ երկաթախառն բաղադրութեանց ամենէն աժանն է, որովհետև ամբողջ սրուակ մը մէկ ամսէն աւելի չափաւ կը տևէ. ուստի այս դեղին գործածութիւնն՝ օրը մի քանի փարայի կու գայ։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ ակռաները չ'սևցներ։

Ամեն սրուակի հետ յայտարարութիւն մը կը գտնուի, որ մանրամասն կը նկարագրէ այս պատուական ջրալոյծ երկաթին գործածման եղանակներն։
Պ. Պրավէ իւր հնարած երկաթաջրոյն զօրութիւնն կրնայ երաշխաւորել, երբ սրուակաց վերայ գտնուի իւր տպեալ ստորագրութիւնն կարմիր թանաքով։ Մեծ և փոքր սրուակներով կը ծախուի։
Վաճառատեղին է 'ի Փարիզ, BOUTRON & Ce, Rue St-Lazare, 40 & 42.

Կեդրոնատեղիքն են ի Կ. Պոլիս Քիւչիւքեան եղբարք, Գասապեան, Վէնսան Ծաննի, և այլ մի քանի դեղարանք։

ՍԻՆԿԷՐԻ

ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅՆԵՐԸ

Կը գտնուին միմիայն ի Պոլիս, Մահմուտ բաշա, 90, — ի Կալաթա Կլավանի խան, 2, — ի Բերա, Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Ժ. ՆԻԷՏԼԻՆԿԷՐ

Վճարման դիւրութիւն. Զգուշանալ կեղծերէն։

ՏԱՍՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋԱՏԱՍՊԱՆ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ

ՃՇՄԱՐԻՏ ՓՈՇԻ

Սենեկաց եւ զգեստուց համար

Ա. ՄԻԼԱՊՈՎԻՉ

Ի Սէրայէվօ (Պոսնիա)

Կեդրոնատեղի ի Կալաթա, Մոմ-Հանէ Լօտօ խան, 2։

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. և Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Պոլիս Համամի-ճատեսի թիւ 77

Չափաւոր գնով և արդարապէս կը գործադրուին եկած դեղագրերը

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՈՐԷԻՑ

Պ. և Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

ԽԷՆԻ ՃԱՄԻ ՃԱՄՊԱՆ ԹԻՒ 26

ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԸՆԴԱՐՁԱԿ

ԿՈԼՕՆԻԱ, ՁԿԱՆ ԻՒՂ ՆՈՐԱԼԵԿՒՈՅ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՔ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԴԵՂԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՈՒՐ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ՔԻՆԱ-ՔԱԼԻՍԱՅԱԹԱՅԻ

Մ. ՊԵՅԼԻԿՃԵԱՆԻ

Այս յոյժ ախորժահամ քուժական ըմպելիքը ընդարձակ գործածութեան մտած է քիչ տարիներու մէջ իւր անխառնապէս կազդուրիչ ներգործութեան շնորհիւն, որ տկար, դժգոյն և ընդհանուր առմամբ փասաոգի կազմութեանց ապաքինութեան ապացուցեալ միջոցն է։
Կը վաճառուի Պոլսոյ կամրջի կամուրջին դիմաց Քիւչիւքեան Եղբարց դեղարանը թիւ 77. կը գտնուի նաև ուրիշ դեղարաններու մէջ։
Կը յանձնարարուի մասնաւորապէս զգուշանալ կեղծ շինուածներէն։

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ի ՊԱՅՔԸԼ ՀԱՌՔԶ

ՖԻՆ ԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ Կ. ՊՈԼԻՍ

Սոյն կազմատան մէջ կան Եւրոպական նորընտիր և կատարելագործեալ մեքենաներ որոնցմով կը կազմուին և կը յօրինուին ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ.
ԳԻՐՔԵՐ գեղեցիկ և հաստատուն
ՏՈՒՖԱՐՆԵՐ, վաճառականական եւ
ԱՅՑԵՏՈՄՍԵՐ, խիստ մաքուր և ընտիր։
Յաճախորդաց դիւրութեան համար կազմատունը ունի իրեն կցորդ վաճառատուն մը թիւ 27 Ֆինճանճըլար-Եօգուշը, ուր կ'ընդունուին յանձնարարութիւնք և ուր կը վաճառուին նաև գրագրական ամեն տեսակ պիտոյք, ընտիր թուղթ, գրիչ, տումարք, պայուսակ, գրապանակ եւ ևն։

ԴԵՂԱՐԱՆ ՆՈՐՄԱԼ

Հ. ԷՄԻՐՋԷԵԱՆ

ՊՈԼԻՍ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒՏԻ ԹԻՒՐՊԷԻ ԴԷՄ

Կը ծանուցուի արգոյ հասարակութեան թէ սոյն դեղարանն, որ արդէն ծանօթ է երկու տարիէ ի վեր և գինիներն չափազանց գոհ մնացած են, առաւել գոհացուցիչ դիրքի մէջ է այսօր ամեն նկատմամբ։
Տոքթոր Նազարէթեան իւր ուսումն Գաղղիոյ մէջ առնելէ և երկար տարիներ հիւանդանոցաց մէջ աշխատելէ յետոյ Պոլիս վերադարձած ըլլալով, սոյն դեղարանի մէջ ամեն երկուշաբթի և հինգշաբթի ժամը 5—8 հիւանդ պիտի ընդունի. շաբաթ օրերը ձրիաբար պիտի ընդունի կարօտներն։
Աւելորդ կը համարինք Տոքթորի արժանեաց մասին գովեստ շռայլել։ Իւր երկարամեայ փորձառութիւնքն կրնան վստահացնել հասարակութիւնը։
Ասամիսրոյժ Տոքթոր Ժօզէֆ Նալթաս ևս ամեն օր մինչև կէս օր ակռայի վերբերեալ հիւանդութիւններ պիտի դարմանէ։

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՆԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ՔԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիոյ և Բօնէի միջև կանոնաւոր բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մենզելէ որ հոկտեմբեր 9 ին Մարսիլիայէն և հոկտեմբեր 16 ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։
Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աներոլէ որ պիտի մեկնի հոկտեմբեր 18 ին։

Ուղևորի և ապրանքի ընդունելութիւն

Նաւուղիքի, ուղևորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՌԹԷ ԲԸՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլէթ
Մումհանէ փողոց, Թիւ 14։

514

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերպուլի և Միջերկրականի միջև բանող շոգենաւներ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոննոյ
Քանոբուս	4200	Սֆինքս	3000
Ցերես	4000	Օսայրիս	3000
Օսմանլի	4000	Նեֆերթիս	3000
Սեսոստրիս	3250	Բերա	3000
Թիպաս	3250	Լոգիոս	800
Մարկոտիս	3250	Օլինտա	800
Մարիօթիս	3250	Բեշիկ	700

Բերա շոգենաւը, նաւապետ Ֆորիստըր ամսոյս գէթի 8/20 ին Լիվերպուլէն ասա կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ֆ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանճըգ փողոց, Ուիթոլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվերբուլ

515

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Անվերս, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՒՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լերանդօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարտին	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պորոտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օգրանտօ	1,500
Գամեօ	2,100	Օտօ	2,000
Գատօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գոմօ	2,700	Բոլէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բատդեր	1,700
Տօմինօ	1,800	Ռիդօ	2,800
Էլտօ	2,600	Ռինալտօ	4,400
Ֆրանգօ	3,600	Ռինալտօ	3,200
Ֆալգօն	800	Ռոլօ	3,000
Ֆլավօ	1,700	Ռոմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Ռոմէօ	3,500
Կոլիմէօ	5,500	Սալէրնօ	1,000
Կիդոնօ	2,200	Սաֆօ	2,000
Կոզօ	800	Սիլվիօ	2,000
Կրոտոն	1,200	Սորէնթօ	1,300
Համլէթօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թինկէր	1,300
Հումպէր	1,200	Թոլէտօ	2,800
Ճէսօ	2,300	Քանտօ	3,600
Քէլօ	2,000	Վէսդա	1600
Քօմօ	2,200	Զէլօ	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	41,0

Օթէլլօ շոգենաւը, նաւապետ Սմիթ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն ասա հասած, պարպած և Օտեսա ուղղուած է։
Ուիլսըն շոգենաւը, նաւապետ Նիւմէն, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն մեկնած է ամսոյս 3 ին և 19 ին ասա կ'սպասուի։
Բէյրօ շոգենաւը, նաւապետ Հէյք, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ։

Ուղևորներու համար ամեն դիւրութիւն կը ընծայուի

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլէթ խան Ղալաթիա

511

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերպուլի և Արևելեան միջև.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրիան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթենեան	2500	Իպերիան	5500
Արապիան	3700	Իլիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իսդրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լէսպիան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրենեան	2000	Լիպեան	800
Տուրոյ	700	Օբորթօ	700
Էճիպշըն	3700	Բերսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալերնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Արապեան շոգենաւը, նաւապետ Ռիչարտս, Լիվերպուլէն ասա հասաւ։

Ուղևորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Խէնի
Միլէթ խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվերպուլ

Գործակալութիւնք
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վաչման և ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիթօլ և ընկ.

512

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԴԵՐՁ ՓՈԽԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	10,000,000

Արևելից Տնօրէն. Մ. Ժօզէֆ Բոյսսոր
» Գլխաւոր գործակալ. Մ. Նազարէթ Եագլճեան

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց ապահովութեան ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։
Աւելորդ կը համարիմք ըսել թէ ամեն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նախախնամութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կնոջ և զաւակներուն ապրուստի ճրաքներէն հեռի պահելու համար. ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր առաւելութեան որ մէն մի տարի Պէստարէօթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ։
Աւելի ընդարձակ և կարևոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առաջնորդութիւն։
Ամեն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին։

Օրինակ. — 30 տարու անձ մը տարին մի անգամ 4 $\frac{1}{2}$ ոսկի տալով 200 անգլիական ոսկիի ապագայ մը պատրաստած կըլլայ իւր ընտանեաց և ևն։

Փափաքողք ազատ են ընկերութեանս պատուաւորութեան և հաստատութեան մասին տեղեկութիւն առնալ Եւրոպիոյ մեծ դրամատուններէն։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԶՕՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ — ՔԻՆԱՅՈՎ ՄՍԻ ՀԻՒԹ ՖՈՍՖԱԹ ՏԸ ՇՕ

QUINA — PHOSPHATES

Ամենազդու կազդուրիչն զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, Ծերերը, կանայք, տկարակազմ Տղայներն և ամեն փափուկ անձինք։

Բաղկացեալ Մկանաց և Ջղային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻՆ ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, Դեղնութեան, Թոքախտի, Ստամոքսի ամեն ցաւերու, փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինմանց, ևայլն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժհատութեան ամեն վիճակներուն որոց շատեր յաւաշոտ կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։

ԼԻՈՆ — Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպոն փողոց, 14 — ԼԻՈՆ

Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ալէքսանտրի դեղարան Տէլլա-Սուտա, Բերա մեծ փողոց 169։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1886 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31

Կամուրջէն մեկնող շոգենաւներ

1 — Խէնիմ. Մէգ. Պէյլէրպէյի. Թար. Եէնիքէօ. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արն. Գուր. Օրթ. Պէշ.
1 — Արնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիք.
1 — Վանիքէօ. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գադըբ.
1 — Պէյգ. Բաշապ. Ր. Բ. Մահ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյ. Գուզ.
1 45 Գավագներ Մէգարա. Պէյլէրպ. Թար. Պէյգ. Բաշապ. Գանլը. Ա. Հիսար Գանտ. Վանի. Չէնկէլք. Պէյլէր. Գուզկ. Պէշիքթաշ.
2 — Խէնիմ. Մէգ. Պէյ. Թար. Եէնիք. Ստէնիա Պոյաճ. Ր. Հիս. Պէպէք Արն. Գուր. Օրթ. Պէշ.
3 — Խէնիմ. Մէգ. Պէյլէրպ. Թարապիա Եէնիքէօ. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
3 15 Պէյ. Թար. Պէյգ. Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վան. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իսկ.
4 30 Խէնիմ. Մէգարա. Պէյլէրպ. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Պոյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիք.
4 45 Պէյ. Թար. Պէյգ. Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վան. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իսկ.
5 45 Խէնիմ. Մէգ. Պէյլէրպ. Թար. Եէնիք. Ստէն. Միրկ. Պոյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
6 30 Խէնիմ Մէգարա, Պէյլէրպ. Թարապ. Պէյգ. Բաշապ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իսկ.
7 45 Ս. Գավ. Խէնիմ. Մէգարա. Պէյլէրպէքտէրէ Թարապ. Եէնիք. Ստէն. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
8 45 Պէյ. Թար. Պէյգօզ Բաշապ. Ր. Բ. Մահ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իսկ.
9 — Խէնիմ. Մէգ. Պէյ. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
9 45 Խէնիմ. Մէգ. Պէյ. Թար. Եէնիք. Ստէնիա Պոյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
10 30 Մէգարպուրնու Պէյ. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
10 45 Մէգ. Պէյ. Թար. Պէյգ. Բաշ. Ր. Բ. Մահ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իսկ.

Կամուրջէն մեկնող շոգենաւներ

2 — Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պոյաճ. Ստէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէգարա. Խէնիմ.
2 15 Գադըբ. Իսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշապ. Պէյգ. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէգարա. Խէնիմ.
3 — Պէշիք. Օրթագ. Գուրու. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէգարա. Խէնիմ.
3 — Իսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Ր. Բ. Մահ. Բաշապ. Պէյգ. Պէյ. Մէգ.
4 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէյլէրպ. Մէգ. Խէնիմահալլէ.
5 15 Գադ. Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգ. Թարապ. Պէյ. Մէգարա. Խէնիմ. Ր. և Ա. Գավագ։
6 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէյ. Մէգ. Խէնիմ.
6 45 Իսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր Չէնկէլ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար. Գանլճ. Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ.
8 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ, Եէն. Թար. Պէյ. Մէգ. Խէնիմ.
9 — Պէշիք. Օրթագ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէգ.
10 — Գադ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլք. Վանիքէօ Գանտիլ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Ռիֆաթբաշա. Բաշապ. Պէյգ. Թարապ. Մէգ. Ր. և Ա. Գավագ։
10 15 Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պոյաճ. Ստէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէգարա. Խէնիմ.
11 — Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէյլէրպ. Մէգարա. Խէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Բաշապ. Պէյգ.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք.
12 — Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ.

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ